

Вересень ' 2014

**Інформаційний
бюлетень**

**ДУМКИ ТА ОЦІНКИ ГРОМАДЯН
НА СТАРТІ ВИБОРІВ
ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ**

**(за даними всеукраїнського репрезентативного
опитування, проведеного 5–12 вересня 2014 року)**

**За редакцією
члена-кореспондента НАПН України
М. М. Слюсаревського**

Упорядник Л. П. Черниш

Думки та оцінки громадян на старті виборів до Верховної Ради України. Вересень ' 2014 : інформаційний бюлетень / за ред. М. М. Слюсаревського ; упоряд. Л. П. Черниш. – К., 2014. – 36 с.

Бюлетень підготовлено за даними всеукраїнського репрезентативного опитування, проведеного Інститутом соціальної та політичної психології НАПН України спільно з Асоціацією політичних психологів України 5–12 вересня 2014 р. Ці дані порівнюються з попередніми “зрізами” моніторингових циклів, які постійно здійснює інститут.

Для науковців, працівників ЗМІ, представників громадськості.

У проведенні дослідження, опрацюванні його даних та підготовці матеріалів бюлетеня взяли участь: *Л. М. Калачнікова, Т. А. Кузьменко, В. І. Пустовойт, М. М. Слюсаревський, О. В. Суший, П. Д. Фролов, О. І. Хоріна, Л. П. Черниш.*

Адреса:

04070, м. Київ, вул. Андріївська, 15
тел. (044)425-24-08 , (044)425-22-87
факс. (044)425-45-56
e-mail: info@ispp.org.ua

При використанні матеріалів дослідження посилання на Інститут соціальної та політичної психології НАПН України обов'язкове.

© Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2014

З М І С Т

Попередні зауваження.....	4–5
1. Незалежність і цілісність Української держави.....	6–10
2. Воєнний конфлікт на Сході України	11–18
3. Діяльність Президента України, органів державної влади ...	19–24
4. Електоральні наміри громадян	25–29
Резюме	30–36

ПОПЕРЕДНІ ЗАУВАЖЕННЯ

Масове опитування громадян, результати якого подаються нижче, проведено Інститутом соціальної та політичної психології НАПН України спільно з Асоціацією політичних психологів України 5–12 вересня 2014 року за вибіркою, що репрезентує доросле населення України віком від 18 років і старше. Опитування проводилося методом інтерв'ювання. Опитано 2000 респондентів у 166 населених пунктах (з них 68 – міські, 98 – сільські) усіх регіонів України за винятком АР Крим та м. Севастополя. З огляду на неможливість проведення опитування в захоплених сепаратистами населених пунктах Донбасу було збільшено відповідно квоту респондентів на звільнених територіях. Похибка вибірки становить 3,2%.

Основні соціально-демографічні характеристики вибіркової сукупності:

за віком:

18–29 років – 20,2%;

30–55 років – 45,5%;

56 років і старше – 34,3%;

чоловіки – 45,9%;

жінки – 54,1%;

за рівнем освіти:

повна вища – 16,3%;

неповна вища, середня спеціальна – 22,5%;

повна середня – 43,0%;

неповна середня – 18,3%;

українці – 86,7%;

росіяни – 11,1%;

особи інших національностей – 2,2%;

за родом занять:

- працівники промисловості – 9,5%;
- працівники сільського господарства – 4,7%;
- працівники сфери обслуговування – 17,9%;
- держслужбовці – 3,6%;
- працівники освіти, науки, охорони здоров'я, культури тощо – 9,4%;
- студенти, учні – 6,2%;
- підприємці – 7,1%;
- військовослужбовці (МВС, СБУ) – 0,9%;
- пенсіонери – 27,2%;
- безробітні – 5,3%;
- домогосподарки – 6,3%;
- особи іншого роду занять – 1,9%.

Для аналізу регіональних особливостей використано умовний поділ України на такі макрорегіони:

- **Західний** (Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька області);
- **Центральний** (Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська області, м. Київ);
- **Східний** (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська, Харківська області);
- **Південний** (Миколаївська, Одеська, Херсонська області).

Результати опитування у міру можливості порівнюються з попередніми “зрізами” відповідних моніторингових циклів.

1. Незалежність і цілісність Української держави

Розподіл відповідей на запитання *“Чи підтверджуєте Ви прийнятий у 1991 році Акт проголошення незалежності України?”* (у %)

	Грудень 2011 р.	Серпень 2012 р.	Серпень 2013 р.	Вересень 2014 р.
так	78,4	81,4	85,7	92,4
ні	21,6	18,6	14,3	7,6

Довідково. Згідно з даними ЦВК 1 грудня 1991 р. на аналогічне запитання всеукраїнського референдуму відповіли “так” понад 90% його учасників, проте вони становили лише 76,03% усіх громадян, що досягли 18-річного віку. Тому саме з останньою, а не першою цифрою правомірно порівнювати відповідні результати всеукраїнських опитувань дорослого населення.

У регіональному розрізі:

Західний макрорегіон

	Грудень 2011 р.	Серпень 2012 р.	Серпень 2013 р.	Вересень 2014 р.
так	90,7	91,9	97,4	97,7
ні	9,3	8,1	2,6	2,3

Центральний макрорегіон

	Грудень 2011 р.	Серпень 2012 р.	Серпень 2013 р.	Вересень 2014 р.
так	77,2	84,7	88,8	95,1
ні	22,8	15,3	11,2	4,9

Східний макрорегіон

	Грудень 2011 р.	Серпень 2012 р.	Серпень 2013 р.	Вересень 2014 р.
так	80,0	76,1	82,8	85,5
ні	20,0	23,9	17,2	14,5

Південний макрорегіон

	Грудень 2011 р.	Серпень 2012 р.	Серпень 2013 р.	Вересень 2014 р.
так	61,2	72,0	70,3	96,6
ні	38,8	28,0	29,7	3,4

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
так	96,0	94,1	88,1
ні	4,0	5,9	11,9

Розподіл відповідей на запитання “Як Ви сприйняли святкування 23-ї* річниці незалежності України” (у %)

	1999 р.	2000 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
це викликало в мене передусім гордість як у громадянина	8,4	7,0	9,9	7,9	15,8	15,3	14,7	12,3	7,9	15,0	14,9	13,5	11,7	22,3
разом з гордістю я відчував гіркоту втрат і невинуватих сподівань	20,4	23,1	23,2	19,8	22,2	27,0	22,8	19,5	19,3	24,0	23,7	24,7	21,7	30,5
це була передусім нагода розважитись і відпочити	10,8	9,2	12,6	10,2	12,5	12,4	12,1	13,8	10,8	14,9	18,8	19,3	21,7	5,5
вважаю цю святкову метушню спробою відвернути увагу суспільства від проблем, які переживає держава	35,9	37,7	35,0	37,9	24,2	23,3	24,7	20,8	34,9	18,8	18,2	17,1	21,7	21,2
цей день для мене не є святом	15,1	15,6	14,3	16,7	13,9	14,5	19,1	21,7	22,6	21,0	20,2	15,0	17,2	11,5
важко відповісти	9,4	7,4	5,0	7,5	11,3	7,5	6,7	11,8	4,4	6,4	4,2	10,4	6,0	8,9

* У попередні роки у формулюванні запитання йшлося про відповідну річницю незалежності України.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
це викликало в мене передусім гордість як у громадянина	32,2	26,3	10,2	30,7
разом з гордістю я відчував гіркоту втрат і невинуватих сподівань	41,0	34,2	22,8	23,9
це була передусім нагода розважитись і відпочити	1,8	2,8	9,8	7,8
вважаю цю святкову метушню спробою відвернути увагу суспільства від проблем, які переживає держава	11,8	19,1	28,5	21,5
цей день для мене не є святом	8,8	7,6	18,2	7,8
важко відповісти	4,5	10,0	10,5	8,3

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
це викликало в мене передусім гордість як у громадянина	27,2	22,9	18,8
разом з гордістю я відчував гіркоту втрат і невиправданих сподівань	26,4	31,9	31,1
це була передусім нагода розважитись і відпочити	11,2	5,2	2,6
вважаю цю святкову метушню спробою відвернути увагу суспільства від проблем, які переживає держава	17,7	21,3	23,0
цей день для мене не є святом	7,0	9,8	16,6
важко відповісти	10,5	9,0	7,9

Чи є, на Вашу думку, сьогодні Україна справді незалежною державою?

(у %)

	Вересень 2004 р.	Вересень 2005 р.	Серпень 2006 р.	Жовтень 2008 р.	Серпень 2011 р.	Серпень 2012 р.	Серпень 2013 р.	Вересень 2014 р.
так	26,0	21,7	21,3	21,1	34,7	43,5	45,2	44,1
ні	49,2	53,9	62,7	61,6	48,8	36,3	39,8	35,0
важко відповісти	24,8	24,4	16,0	17,3	16,5	20,1	15,0	20,8

У регіональному розрізі:

	Макрорегіони							
	Західний		Центральний		Східний		Південний	
	2013 р.	2014 р.	2013 р.	2014 р.	2013 р.	2014 р.	2013 р.	2014 р.
так	37,9	59,2	40,2	36,8	55,3	38,9	43,2	56,8
ні	41,8	23,9	39,4	33,8	35,2	44,2	48,3	30,1
важко відповісти	20,3	16,9	20,4	29,4	9,5	16,9	8,4	13,1

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
так	49,0	43,8	41,8
ні	31,6	34,9	37,2
важко відповісти	19,4	21,3	21,0

Розподіл відповідей на запитання **“Чи вважаєте Ви, що попри всі зовнішні та внутрішні загрози Україну можна зберегти як єдину державу?”** (у %)

	Березень 2014 р.	Травень 2014 р.	Вересень 2014 р.
так, бо того, що об'єднує громадян України, значно більше, ніж того, що роз'єднує	63,4	69,3	68,3
ні, Україна занадто різна, і в одній державі нам не ужитися	16,2	16,1	14,3
важко відповісти	20,4	14,6	17,4

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Макрорегіони				
	Західний	Центральний	Східний (з Донбасом)	Донбас	Південний
так, бо того, що об'єднує громадян України, значно більше, ніж того, що роз'єднує	85,7	70,9	54,2	37,3	73,8
ні, Україна занадто різна, і в одній державі нам не ужитися	5,0	9,3	25,1	39,9	12,1
важко відповісти	9,3	19,7	20,7	22,8	14,1

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
так, бо того, що об'єднує громадян України, значно більше, ніж того, що роз'єднує	74,1	71,3	61,0
ні, Україна занадто різна, і в одній державі нам не ужитися	12,2	12,2	18,2
важко відповісти	13,7	16,5	20,7

А чи вважаєте Ви, що Україна спроможна існувати як справді незалежна держава? (у %)

	Вересень 2004 р.	Серпень 2006 р.	Жовтень 2008 р.	Серпень 2011 р.	Серпень 2012 р.	Серпень 2013 р.	Вересень 2014 р.
так	66,9	60,0	55,6	59,8	65,8	70,4	74,7
ні	15,9	24,4	27,8	25,5	17,3	18,3	11,7
важко відповісти	17,2	15,7	16,6	14,7	16,8	11,3	13,6

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Макрорегіони							
	Західний		Центральний		Східний		Південний	
	2013 р.	2014 р.	2013 р.	2014 р.	2013 р.	2014 р.	2013 р.	2014 р.
так	82,3	92,8	75,1	74,7	68,6	62,9	48,3	79,5
ні	8,1	2,5	12,8	9,4	20,6	19,3	38,9	11,7
важко відповісти	9,6	4,7	12,1	15,8	10,8	17,8	12,8	8,8

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
так	80,8	76,8	68,4
ні	10,4	10,2	14,5
важко відповісти	8,7	13,0	17,1

Розподіл відповідей на запитання **“Чию думку Ви поділяєте – прихильників чи противників проведення військового параду на честь 23-ї річниці незалежності України?”** (у %)

- прихильників проведення параду, які вважають, що він продемонстрував як власним громадянам, так і сусідам військову потугу держави, підтримав силу духу українських воїнів та патріотичні настрої в суспільстві **36,2**
- противників цього заходу, які називають його “бенкетом під час чуми”, “парадом на крові”, вважаючи, що витрачені на нього бюджетні кошти краще було б направити на потреби армії **42,8**
- інша думка **3,0**
- важко відповісти **18,0**

Примітка. Найбільш типовими відповідями респондентів, які обрали альтернативу “інша думка”, були такі: “я взагалі проти парадів”, “Україна нічого не продемонструвала, а влаштувала показуху”, “ці кошти краще було використати в мирних цілях”, “демонструвати нам поки що нічого”, “потрібно не демонструвати техніку, а застосовувати за призначенням у зоні АТО”, “парад потрібно проводити 9 травня”, “парад був потрібний, але військову потугу він не продемонстрував”.

У регіональному розрізі:

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
прихильників проведення параду	42,9	41,8	24,6	43,7
противників цього заходу	40,0	38,3	51,1	35,4
інша думка	1,7	2,3	4,7	1,5
важко відповісти	15,4	17,6	19,5	19,4

У віковому розрізі:

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
прихильників проведення параду	40,8	36,9	32,6
противників цього заходу	38,1	40,5	48,7
інша думка	3,5	2,9	2,8
важко відповісти	17,7	19,7	16,0

2. Воєнний конфлікт на Сході України

Розподіл відповідей на запитання *“Яку з перелічених нижче думок щодо антитерористичної операції (АТО), яка нині проводиться у Донецькій та Луганській областях, Ви поділяєте?”* (у %)

- АТО довела свою результативність і має продовжуватися так само, як і нині, до позитивного завершення **24,1**
- АТО потрібно припинити, оскільки це війна влади із власним народом, що призводить лише до жертв і руйнувань та нових сплесків тероризму **31,1**
- ця операція малорезультативна, тому замість неї слід увести, як передбачено законодавством, режим територіальної оборони – для ефективної боротьби зі збройними силами агресора та антидержавними збройними формуваннями..... **28,2**
- інша думка **3,2**
- важко відповісти **13,3**

Довідково. У травні розподіл відповідей на аналогічне запитання був таким:

- АТО довела свою результативність і має продовжуватися так само, як і нині, до позитивного завершення..... **16,5**
- АТО потрібно припинити, оскільки це війна незаконної влади із власним народом, що призвела лише до сплесків тероризму в регіонах України **34,4**
- ця операція поки що малорезультативна, тому її слід здійснювати набагато жорсткіше **28,1**
- інша думка **2,4**
- важко відповісти **18,6**

У регіональному розрізі:

	Макрорегіони									
	Західний		Центральний		Східний (з Донбасом)		Донбас		Південний	
	Травень 2014 р.	Вересень 2014 р.	Травень 2014 р.	Вересень 2014 р.	Травень 2014 р.	Вересень 2014 р.	Травень 2014 р.	Вересень 2014 р.	Травень 2014 р.	Вересень 2014 р.
АТО довела свою результативність і має продовжуватися так само, як і нині, до позитивного завершення	23,5	43,7	19,9	26,8	9,3	8,6	1,7	7,9	14,8	29,6

	Макрорегіони									
	Західний		Центральний		Східний (з Донбасом)		Донбас		Південний	
	Травень 2014 р.	Вересень 2014 р.	Травень 2014 р.	Вересень 2014 р.	Травень 2014 р.	Вересень 2014 р.	Травень 2014 р.	Вересень 2014 р.	Травень 2014 р.	Вересень 2014 р.
АТО потрібно припинити, оскільки це війна влади із власним народом, що призводить лише до жертв і руйнувань та нових сплесків тероризму	8,8	10,4	15,5	19,7	66,3	53,4	91,7	67,2	42,9	34,5
ця операція малорезультативна, тому замість неї слід увести, як передбачено законодавством, режим територіальної оборони	45,2	33,0	39,0	29,5	9,2	27,9	1,0	12,3	20,9	15,5
інша думка	1,3	1,7	2,9	4,8	2,4	2,6	1,0	5,7	3,1	2,9
важко відповісти	21,2	11,2	22,7	19,2	12,8	7,5	4,7	6,9	18,4	17,5

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
АТО довела свою результативність і має продовжуватися так само, як і нині, до позитивного завершення	26,3	23,6	23,6
АТО потрібно припинити, оскільки це війна влади із власним народом, що призводить лише до жертв і руйнувань та нових сплесків тероризму	27,8	30,7	33,6
ця операція малорезультативна, тому замість неї слід увести, як передбачено законодавством, режим територіальної оборони	30,5	28,3	26,8
інша думка	4,0	3,1	2,9
важко відповісти	11,4	14,3	13,1

Розподіл відповідей на запитання **“Чи згодні Ви з таким судженням: “На жаль, у донбаського конфлікту немає іншого вирішення, окрім швидких і рішучих воєнних дій, бо чим довше цей конфлікт затягувати, тим він буде кровопролитнішим?””** (у %)

- згоден 48,8
- не згоден 30,7
- важко відповісти 20,4

У регіональному розрізі:

	Макрорегіони				
	Західний	Центральний	Східний (з Донбасом)	Донбас	Південний
згоден	65,9	61,5	26,3	14,8	49,3
не згоден	18,2	16,0	53,4	70,3	27,8
важко відповісти	15,9	22,5	20,3	14,8	22,9

У віковому розрізі:

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
згоден	53,3	49,7	45,0
не згоден	27,0	30,4	33,4
важко відповісти	19,6	20,0	21,6

Розподіл відповідей на запитання **“Чи вважаєте Ви за необхідне ввести воєнний стан у Донецькій та Луганській областях?”** (у %)

цілком так	19,5	44,7
скоріше так	25,2	
скоріше ні	15,1	31,9
зовсім ні	16,8	
важко відповісти	22,0	
мені це байдуже	1,4	

У регіональному розрізі:

	Макрорегіони				
	Західний	Центральний	Східний (з Донбасом)	Донбас	Південний
Так (цілком так + скоріше так)	54,7	54,6	26,7	11,7	52,4
Ні (скоріше ні + зовсім ні)	32,9	17,7	48,3	70,6	22,9
важко відповісти	12,2	26,7	22,6	13,6	22,8
мені це байдуже	0,2	1,0	2,3	4,1	1,9

У віковому розрізі:

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
Так (цілком так + скоріше так)	45,0	45,6	43,6
Ні (скоріше ні + зовсім ні)	32,1	30,5	33,7
важко відповісти	20,1	23,2	21,4
мені це байдуже	2,7	0,9	1,3

Розподіл відповідей на запитання **“Як Ви вважаєте, чи виправдані ті жертви (серед військових і мирних жителів, а також у сфері економіки регіону), які кладе Україна на олтар перемоги в зоні АТО?”** (у %)

цілком виправдані	4,4	18,1
скоріше виправдані	13,7	
скоріше невинуваті	28,6	66,9
зовсім невинуваті	38,3	
важко відповісти	15,1	

У регіональному розрізі:

	Макрорегіони				
	Західний	Центральний	Східний (з Донбасом)	Донбас	Південний
Виправдані (цілком виправдані + скоріше виправдані)	26,9	19,7	11,4	9,2	18,0
Невинуваті (скоріше невинуваті + зовсім невинуваті)	56,0	58,4	80,9	86,4	69,4
важко відповісти	17,2	22,0	7,8	4,4	12,6

У віковому розрізі:

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
Виправдані (цілком виправдані + скоріше виправдані)	20,9	17,6	17,1
Невинуваті (скоріше невинуваті + зовсім невинуваті)	62,2	66,3	70,4
важко відповісти	17,1	16,1	12,5

Розподіл відповідей на запитання **“Наскільки ефективними, на Вашу думку, є заходи української влади щодо запобігання жертвам серед мирного населення в зоні АТО?”** (у %)

цілком ефективні	3,8	21,1
скоріше ефективні	17,3	
скоріше неефективні	33,4	65,5
зовсім неефективні	32,1	
важко відповісти	13,4	

У регіональному розрізі:

	Макрорегіони				
	Західний	Центральний	Східний (з Донбасом)	Донбас	Південний
Ефективні (цілком ефективні + скоріше ефективні)	30,4	21,0	15,8	12,7	21,0
Еефективні (скоріше неефективні + зовсім неефективні)	58,6	59,4	75,5	79,7	65,8
важко відповісти	11,0	19,6	8,6	7,6	13,2

У віковому розрізі:

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
Ефективні (цілком ефективні + скоріше ефективні)	24,3	20,0	20,6
Неефективні (скоріше неефективні + зовсім неефективні)	63,5	64,1	68,6
важко відповісти	12,2	15,9	10,8

Розподіл відповідей на запитання **“На Вашу думку, чи здатні Збройні сили України ефективно протидіяти армії Російської Федерації в умовах відкритої військової агресії з її боку?”** (у %)

- так24,6
- ні53,7
- важко відповісти.....21,7

Довідково. У березні 2014 р. розподіл відповідей на запитання **“Як відомо, Рада національної безпеки та оборони України ухвалила рішення привести Збройні сили України у повну бойову готовність. На Вашу думку, чи здатні вони ефективно протидіяти військовим силам Російської Федерації?”** був таким (у %):

цілком здатні	9,2	26,4
скоріше здатні	17,2	
скоріше не здатні	31,6	60,4
зовсім не здатні	28,8	
важко відповісти	13,3	

У регіональному розрізі:

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
так	38,7	24,7	16,9	22,8
ні	42,9	50,2	62,2	57,8
важко відповісти	18,5	25,1	20,9	19,4

У віковому розрізі:

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
так	32,5	23,2	21,8
ні	48,4	53,9	56,6
важко відповісти	19,1	22,9	21,6

Розподіл відповідей на запитання **“Як Ви вважаєте, надання військової допомоги Україні з боку Європейського Союзу та НАТО сприяло б завершенню воєнних дій чи, навпаки, призвело б до ескалації збройного конфлікту?”** (у %)

- сприяло б завершенню воєнних дій..... **39,0**
- призвело б до ескалації збройного конфлікту **36,0**
- інша думка **1,5**
- важко відповісти **23,5**

Довідково. У травні 2014 р. розподіл відповідей на запитання **“Як Ви вважаєте, чи повинні ЄС та США допомагати Україні більш активно?”** був таким (у %):

цілком так	32,7	59,5
скоріше так	26,8	
скоріше ні	7,6	21,6
зовсім ні	14,0	
мені це байдуже	5,7	
важко відповісти	13,2	

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
сприяло б завершенню воєнних дій	63,1	48,4	16,7	36,1
призвело б до ескалації збройного конфлікту	20,9	26,1	55,0	34,1
інша думка	1,2	2,2	0,9	2,0
важко відповісти	14,7	23,3	27,5	27,8

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
сприяло б завершенню воєнних дій	44,4	38,3	36,8
призвело б до ескалації збройного конфлікту	31,8	35,4	39,2
інша думка	1,7	1,9	0,9
важко відповісти	22,1	24,4	23,1

Розподіл відповідей на запитання **“На Вашу думку, чи потребує Україна започаткування загальнонаціонального діалогу щодо проекту майбутнього держави?”** (у %)

- так, потребує невідкладно..... 33,7
- так, але після залагодження воєнного конфлікту на Сході 37,8
- ні, не потребує – досить уже порожньої балаканини 13,5
- інша думка 1,0
- важко відповісти 14,0

У регіональному розрізі:

	Макрорегіони				
	Західний	Центральний	Східний (з Донбасом)	Донбас	Південний
так, потребує невідкладно	37,9	30,7	34,4	36,4	33,5
так, але після залагодження воєнного конфлікту на Сході	43,4	32,4	39,9	38,6	37,9
ні, не потребує – досить уже порожньої балаканини	12,2	16,6	10,6	11,4	15,5
інша думка	1,0	1,0	1,2	1,6	0,5
важко відповісти	5,5	19,3	14,0	12,0	12,6

У віковому розрізі:

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
так, потребує невідкладно	36,4	32,7	33,4
так, але після залагодження воєнного конфлікту на Сході	38,7	40,0	34,3
ні, не потребує – досить уже порожньої балаканини	10,2	13,5	15,5
інша думка	1,2	1,1	0,7
важко відповісти	13,5	12,6	16,1

Розподіл відповідей на запитання *“Якби це залежало від Вас, яке майбутнє Ви особисто обрали б для Донеччини та Луганщини?”* (у %)

- збереження нинішнього статусу областей України **58,1**
- автономія у складі України..... **18,2**
- незалежні державні утворення ДНР та ЛНР **3,5**
- незалежна республіка Новоросія..... **2,5**
- суб'єкти Російської Федерації..... **5,3**
- інше **2,2**
- важко відповісти **10,3**

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Макрорегіони				
	Західний	Центральний	Східний (з Донбасом)	Донбас	Південний
збереження нинішнього статусу областей України	80,3	66,9	36,0	27,3	59,0
автономія у складі України	10,4	13,3	28,7	24,8	14,6
незалежні державні утворення ДНР та ЛНР	1,7	1,7	5,5	7,9	5,9
незалежна республіка Новоросія	0,2	0,9	5,8	12,7	1,0
суб'єкти Російської Федерації	0,7	4,2	9,8	18,7	2,4
інше	1,0	2,0	3,3	0,3	1,5
важко відповісти	5,5	11,0	11,0	8,3	15,6

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
збереження нинішнього статусу областей України	63,9	57,9	54,9
автономія у складі України	17,9	19,4	16,9
незалежні державні утворення ДНР та ЛНР	3,0	2,9	4,5
незалежна республіка Новоросія	2,2	2,2	2,9
суб'єкти Російської Федерації	3,2	4,9	7,0
інше	2,2	2,4	1,9
важко відповісти	7,5	10,4	11,9

3. Діяльність Президента України, органів державної влади

Розподіл відповідей на запитання *“Чи були, на Вашу думку, рішення та дії новообраного Президента України Петра Порошенка адекватні розвитку ситуації в країні?”* (у %)

цілком так	13,7	46,6
скоріше так	32,9	
скоріше ні	19,3	35,5
зовсім ні	15,2	
важко відповісти	18,3	
мені це байдуже	0,5	

Довідково. У травні 2014 р. розподіл відповідей на запитання *“Чи були, на Вашу думку, рішення нової влади на чолі з в. о. Президента Олександром Турчиновим адекватні розвитку ситуації в Україні?”* був таким (у %):

цілком так	7,7	26,9
скоріше так	19,2	
скоріше ні	24,6	53,0
зовсім ні	28,4	
важко відповісти	20,1	

У регіональному розрізі:

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
Так (цілком так + скоріше так)	67,7	48,1	33,7	43,7
Ні (скоріше ні + зовсім ні)	19,8	28,6	49,5	33,0
важко відповісти	12,4	22,4	16,3	23,3
мені це байдуже	0,0	0,9	0,6	0,0

У віковому розрізі:

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
Так (цілком так + скоріше так)	51,1	47,2	43,1
Ні (скоріше ні + зовсім ні)	29,8	32,9	39,6
важко відповісти	18,1	19,8	16,6
мені це байдуже	1,0	0,1	0,7

Розподіл відповідей на запитання **“Чи згодні Ви з наведеними нижче тезами?”** (у %)

Увага! Тези взято, в дещо видозміненому вигляді, з виступу Президента України Петра Порошенка на військовому параді на честь 23-ї річниці незалежності України.

● **Ще ніколи День незалежності не був таким величним, як сьогодні, тепер він став справді всенародним святом**

- згоден 49,2
- не згоден 32,6
- важко відповісти 18,1

У регіональному розрізі:

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
згоден	66,5	58,8	31,2	44,4
не згоден	21,1	22,4	49,3	33,2
важко відповісти	12,4	18,8	19,5	22,4

У віковому розрізі:

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
згоден	51,1	50,0	47,1
не згоден	32,5	31,6	34,1
важко відповісти	16,4	18,4	18,8

● **Ми довели спроможність захищати нашу Державу**

- згоден 55,2
- не згоден 26,9
- важко відповісти 17,9

У регіональному розрізі:

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
згоден	73,8	57,9	43,6	48,8
не згоден	15,0	22,9	35,8	33,5
важко відповісти	11,2	19,2	20,6	17,7

У віковому розрізі:

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
згоден	58,2	57,6	50,1
не згоден	25,6	24,2	31,1
важко відповісти	16,2	18,1	18,7

- **Битва за Україну, за Незалежність завершиться для нас успішно – завдяки загальнонаціональній солідарності, помноженій на мужність та героїзм наших воїнів**

- згоден 57,5
- не згоден 15,1
- важко відповісти 27,4

У регіональному розрізі:

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
згоден	82,0	60,8	41,1	53,7
не згоден	4,0	10,0	27,0	14,1
важко відповісти	14,0	29,2	31,9	32,2

У віковому розрізі:

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
згоден	60,0	59,9	52,8
не згоден	12,4	14,7	17,3
важко відповісти	27,5	25,4	29,9

- **Нав'язана нам битва на Сході України увійде в історію як Вітчизняна війна 2014 року**

- згоден 45,8
- не згоден 22,0
- важко відповісти 32,2

У регіональному розрізі:

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
згоден	55,7	52,2	34,7	42,4
не згоден	22,9	14,8	31,8	11,3
важко відповісти	21,4	32,9	33,5	46,3

У віковому розрізі:

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
згоден	45,2	47,9	43,4
не згоден	18,6	22,2	23,8
важко відповісти	36,2	29,9	32,7

Розподіл відповідей на запитання **“Чи задовольняють Вас кадрові призначення новообраного Президента України (на посади міністрів оборони, закордонних справ, генерального прокурора, голови Національного банку та ін.)?”** (у %)

цілком задовольняють	5,5	27,9
скоріше задовольняють	22,4	
скоріше не задовольняють	23,6	42,4
зовсім не задовольняють	18,8	
важко відповісти	26,2	
мені це байдуже	3,6	

У регіональному розрізі:

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
Задовольняють (цілком задовольняють + скоріше задовольняють)	46,7	24,2	23,2	19,5
Не задовольняють (скоріше не задовольняють + зовсім не задовольняють)	33,3	46,7	42,4	45,3
важко відповісти	19,4	26,2	28,7	30,7
мені це байдуже	0,7	3,0	5,5	4,4

У віковому розрізі:

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
Задовольняють (цілком задовольняють + скоріше задовольняють)	32,5	26,0	27,7
Не задовольняють (скоріше не задовольняють + зовсім не задовольняють)	36,9	43,8	43,7
важко відповісти	26,8	26,7	25,2
мені це байдуже	3,7	3,5	3,5

Розподіл відповідей на запитання **“Як Ви оцінюєте дії Національного банку України щодо стабілізації курсу гривні?”** (у %)

цілком позитивно	3,0	17,7
скоріше позитивно	14,7	
скоріше негативно	27,1	53,5
зовсім негативно	26,4	
важко відповісти	25,4	
мені це байдуже	3,4	

У регіональному розрізі:

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
Позитивно (цілком позитивно + скоріше позитивно)	26,8	13,8	16,4	17,0
Негативно (скоріше негативно + зовсім негативно)	55,6	51,1	53,4	57,1
важко відповісти	17,1	29,6	26,8	22,9
мені це байдуже	0,5	5,3	3,3	2,9

У віковому розрізі:

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
Позитивно (цілком позитивно + скоріше позитивно)	19,4	18,1	16,1
Негативно (скоріше негативно + зовсім негативно)	54,6	55,8	49,6
важко відповісти	22,9	23,7	29,1
мені це байдуже	3,0	2,3	5,1

Розподіл відповідей на запитання **“Що Ви думаєте з приводу зростання тарифів на житлово-комунальні послуги для населення?”** (у %)

- не бачу в такому зростанні нічого драматичного – воно економічно виправдане.....4,9
- вважаю це вкрай тяжким, але необхідним заходом.....26,1
- сприймаю зростання тарифів як знуцання влади над народом.....39,3
- не знаю, що й думати – мене просто охоплює відчай від такої перспективи.....22,7
- інша думка1,1
- важко відповісти5,9

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
не бачу в такому зростанні нічого драматичного – воно економічно виправдане	10,1	5,5	1,9	2,4
вважаю це вкрай тяжким, але необхідним заходом	33,4	28,1	19,1	28,6
сприймаю зростання тарифів як знуцання влади над народом	33,9	37,8	45,2	35,0
не знаю, що й думати – мене просто охоплює відчай від такої перспективи	18,8	21,9	24,2	28,2
інша думка	0,2	1,2	1,4	1,5
важко відповісти	3,5	5,5	8,2	4,4

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
не бачу в такому зростанні нічого драматичного – воно економічно виправдане	6,5	5,1	3,6
вважаю це вкрай тяжким, але необхідним заходом	30,2	30,2	18,4
сприймаю зростання тарифів як знущання влади над народом	34,9	37,6	44,1
не знаю, що й думати – мене просто охоплює відчай від такої перспективи	19,2	21,1	26,9
інша думка	0,7	1,3	1,0
важко відповісти	8,5	4,9	6,0

4. Електоральні наміри громадян

Розподіл відповідей на запитання *“Чи підтримуєте Ви рішення Президента про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України та призначення позачергових парламентських виборів, які мають відбутися 26 жовтня цього року?”* (у %)

цілком так	37,6	68,1
скоріше так	30,5	
скоріше ні	9,1	15,6
зовсім ні	6,5	
важко відповісти	12,4	
мені це байдуже	4,0	

У регіональному розрізі:

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
Так (цілком так + скоріше так)	85,9	70,8	55,9	65,6
Ні (скоріше ні + зовсім ні)	9,2	12,0	23,5	13,1
важко відповісти	3,2	13,6	14,8	18,0
мені це байдуже	1,7	3,6	5,8	3,4

У віковому розрізі:

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
Так (цілком так + скоріше так)	69,8	69,8	65,5
Ні (скоріше ні + зовсім ні)	13,2	15,0	17,2
важко відповісти	11,7	12,2	13,1
мені це байдуже	5,5	3,0	4,4

Розподіл відповідей на запитання *“Якби позачергові вибори до Верховної Ради відбувалися вже наступної неділі, чи взяли б Ви участь у голосуванні?”* (у %)

однозначно так	38,5	73,2
скоріше так	34,7	
скоріше ні	7,8	17,3
однозначно ні	9,5	
важко відповісти	9,5	

У регіональному розрізі:

	Макрорегіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
Так (однозначно так + скоріше так)	84,9	81,2	60,3	67,3
Ні (скоріше ні + однозначно ні)	12,6	11,1	25,1	20,5
важко відповісти	2,5	7,6	14,6	12,2

У віковому розрізі:

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
Так (однозначно так + скоріше так)	69,8	74,1	74,2
Ні (скоріше ні + однозначно ні)	19,4	17,0	16,4
важко відповісти	10,8	9,0	9,5

Розподіл відповідей на запитання *“За яку з перелічених нижче політичних сил Ви проголосували б найближчої неділі на виборах до Верховної Ради України?”* (у %)

	По вибірці в цілому	Серед тих, хто має намір взяти участь у голосуванні (однозначно так + скоріше так)	Серед тих, хто має намір взяти участь у голосуванні і визначився з вибором
Партія “Блок Петра Порошенка” *	19,5	25,4	31,5
Радикальна партія Олега Ляшка	8,6	10,2	12,7
Партія “Народний фронт”	5,0	6,5	8,1
Політична партія Всеукраїнське об’єднання “Батьківщина”	5,0	6,3	7,9
Політична партія “Громадянська позиція”	4,3	5,3	6,6
Політична партія “Сильна Україна”	4,2	5,1	6,3
Комуністична партія України	3,3	3,4	4,2
Політична Партія “УДАР (Український Демократичний Альянс за Реформи) Віталія Кличка”	3,1	3,7	4,6
Політична партія Всеукраїнське об’єднання “Свобода”	2,8	3,7	4,6
Політична партія “Правий Сектор”	2,6	3,3	4,1
Політична партія “Об’єднання “Самопоміч”	2,0	2,4	3,0
Партія регіонів	1,5	1,6	2,0
Партія розвитку України	0,9	0,8	1,0
Політична партія “Демократичний альянс”	0,5	0,6	0,8
Народна партія	0,4	0,6	0,7
Соціалістична партія України	0,3	0,3	0,3
Політична партія “Наша Україна”	0,2	0,2	0,3
Політична партія “Народний рух України”	0,1	0,1	0,2
Українська народна партія	0,1	0,1	0,1
інша партія	0,8	0,9	1,2
ще не знаю, вагаюся з вибором	22,5	19,5	–
не пішов би на вибори	12,5	–	–

* У запропонованому респондентам переліку партій біля кожної з них у дужках зазначалися прізвища одного або й кількох імовірних очільників її виборчого списку

У регіональному розрізі (у % до кількості опитаних жителів регіону, на момент останнього опитування):

	Західний регіон	Централь- ний регіон	Східний регіон	Південний регіон
Партія “Блок Петра Порошенка”	21,8	20,8	17,0	18,9
Радикальна партія Олега Ляшка	10,9	12,0	4,9	4,9
Партія “Народний фронт”	10,4	4,3	2,9	3,9
Політична партія Всеукраїнське об’єднання “Батьківщина”	5,2	6,8	3,6	2,9
Політична партія “Громадянська позиція”	5,4	6,8	2,0	1,5
Політична партія “Сильна Україна”	1,2	1,0	8,3	6,8
Комуністична партія України	0,2	1,2	7,2	3,4
Політична Партія “УДАР (Український Демократичний Альянс за Реформи) Віталія Кличка”	4,5	4,3	1,6	1,0
Політична партія Всеукраїнське об’єднання “Свобода”	5,9	3,6	0,6	1,5
Політична партія “Правий Сектор”	6,2	2,5	0,7	1,9
Політична партія “Об’єднання “Самопоміч”	5,0	2,5	0,4	0,0
Партія регіонів	0,0	0,6	3,3	1,0
Партія розвитку України	1,0	0,9	0,7	1,5
Політична партія “Демократичний альянс”	0,0	1,3	0,0	0,0
Народна партія	0,0	0,3	0,9	0,0
Соціалістична партія України	0,0	0,1	0,7	0,0
Політична партія “Наша Україна”	0,5	0,0	0,0	0,5
Політична партія “Народний рух України”	0,5	0,0	0,0	0,0
Українська народна партія	0,2	0,0	0,0	0,0
інша партія	0,5	0,9	0,4	2,4
ще не знаю, вагаюся з вибором	14,1	23,0	24,6	32,0
не пішов би на вибори	6,4	7,2	20,1	16,0

У віковому розрізі (у % до кількості опитаних представників певного віку, на момент останнього опитування):

	18–29 років	30–55 років	56 років і більше
Партія “Блок Петра Порошенка”	17,2	20,6	19,3
Радикальна партія Олега Ляшка	11,7	8,1	7,4
Партія “Народний фронт”	4,7	5,0	5,2
Політична партія Всеукраїнське об’єднання “Батьківщина”	5,0	5,4	4,4
Політична партія “Громадянська позиція”	3,0	4,6	4,6
Політична партія “Сильна Україна”	4,5	4,4	3,8
Комуністична партія України	0,5	1,0	8,0
Політична Партія “УДАР (Український Демократичний Альянс за Реформи) Віталія Кличка”	3,5	3,4	2,3
Політична партія Всеукраїнське об’єднання “Свобода”	2,2	3,2	2,6
Політична партія “Правий Сектор”	4,5	2,4	1,6
Політична партія “Об’єднання “Самопоміч”	2,7	2,6	0,7
Партія регіонів	0,5	1,0	2,6
Партія розвитку України	0,2	0,7	1,6
Політична партія “Демократичний альянс”	0,7	0,2	0,6
Народна партія	0,2	0,3	0,6
Соціалістична партія України	0,0	0,2	0,6
Політична партія “Наша Україна”	0,0	0,1	0,3
Політична партія “Народний рух України”	0,0	0,2	0,0
Українська народна партія	0,0	0,0	0,1
інша партія	1,7	0,7	0,4
ще не знаю, вагаюся з вибором	23,4	23,5	21,2
не пішов би на вибори	13,7	12,3	12,0

РЕЗЮМЕ

Незалежність і цілісність Української держави

Результати опитування засвідчують насамперед зростання патріотизму в українському суспільстві. Так, на запитання “Чи підтверджуєте Ви прийнятий у 1991 році Акт проголошення незалежності України?” (воно було цілком аналогічним винесеному на всеукраїнський референдум 23 роки тому) 92,4% респондентів відповіли “так”. Це майже на 7% більше, ніж у серпні минулого року, і на 16% – порівняно з офіційним результатом згаданого референдуму.

Примітка. У 1991 році за незалежність України, згідно з даними ЦВК, хоча й проголосувало 90,32% учасників референдуму, але вони становили лише 76,03% всіх, хто тоді мав право голосу. Отже, тільки цього року частка громадян, котрі підтримують незалежний статус нашої держави, вперше перетнула 90-відсотковий рубіж.

Акт проголошення незалежності сьогодні підтверджує абсолютна більшість мешканців усіх регіонів: на Заході – 97,7%, у Центрі – 95,1%, на Півдні – 96,6%. Навіть на Сході незалежності України говорять “так” 85,7% опитаних. Не підтверджують Акта проголошення незалежності загалом по вибірці тільки 7,6% респондентів (Захід – 2,3%; Центр – 4,9%; Південь – 3,4%, Схід – 14,5%).

Правда, в тому, що Україна нині є дійсно незалежною державою, впевнені набагато менше громадян – 44,1% (у Західному регіоні – 59,2%, Центральному – 36,8%, Південному – 56,8%, Східному – 38,9%). Водночас близько двох третин опитаних (74,7%) оптимістично налаштовані щодо майбутнього нашої держави – висловлюють переконання, що вона **спроможна** існувати як незалежна. На Заході таких 92,8%, у Центрі – 74,7%, на Півдні – 79,5%, на Сході – 62,9%.

При цьому вельми істотно, що 68,3% респондентів вважають: попри всі зовнішні та внутрішні загрози Україну можна зберегти як єдину державу, бо “того, що об’єднує громадян, значно більше, ніж того, що роз’єднує”. У Західному регіоні такої думки дотримуються 85,7%, Центральному – 70,9%, Південному – 73,8%, Східному – 54,2%. (На Донбасі частки тих, хто вірить у можливість збереження цілісності держави, і тих, хто не вірить, виявилися майже однаковими – понад 37% і близько 40%, відповідно).

Посилення патріотичних настроїв позначилось і на відповідях на запитання “Як Ви сприйняли святкування 23-ї річниці незалежності України?” Порівняно з минулим роком, коли відзначалася 22-га річниця незалежності, частота вибору альтернативи “це викликало в мене передусім гордість як у громадянина” зросла майже вдвічі – з 11,7% до 22,3%. Більше стало й тих, хто попри гіркоту втрат і невиправданих сподівань усе ж таки відчував гордість (30,5% проти 21,7%). Натомість значно поменшало респондентів, які сприймають День незалежності переважно як нагоду розважитись і відпочити (5,5% проти 21,7%), і тих, для кого він не є святом (11,5% проти 17,2%). Щоправда, на минулорічному рівні залишилася частка скептиків, котрі вважають відзначення річниць незалежності спробою відвернути увагу суспільства від проблем, які переживає держава (приблизно 21%). Не визначилися з відповіддю близько 9%.

На відміну від усіх попередніх запитань виразну поляризацію громадської думки демонструє ставлення респондентів до військового параду на честь 23-ї річниці незалежності. Аргументи прихильників його проведення підтримали 36,2% опитаних, противників – 42,8%, що пояснюється вочевидь не лише ступенем патріотизму, а й багатьма іншими чинниками, про які йдеться далі.

Воєнний конфлікт на Сході України

Спостерігається значна розбіжність позицій респондентів щодо антитерористичної операції в Донецькій та Луганській областях. Понад 31% опитаних висловлюються за припинення АТО, трактуючи її як війну влади із власним народом, що призводить лише до жертв, руйнувань та нових сплесків тероризму. При цьому звертає на себе увагу доволі суперечлива тенденція: порівняно з травнем у вересні частка противників АТО дещо збільшилася в Західному та Центральному регіонах (на 1,6% і 4,2%, відповідно), тоді як на Півдні та Сході, навпаки, істотно зменшилася – із 42,9% до 34,5% та з 66,3% до 53,4%. Причому на Донбасі, тобто безпосередньо в зоні конфлікту, це зменшення виявилось особливо значним – з 91,7% до 67,2%.

Діаметрально протилежну позицію обстоюють респонденти, на чию думку АТО довела свою результативність і має продовжуватися так само, як і

досі – до позитивного завершення (24,1%). Прихильників цієї позиції у вересні порівняно з травнем стало більше в усіх регіонах (на Заході – 43,7% проти 23,5%; у Центрі – 26,8% проти 19,9%; на Півдні – 29,6% проти 14,8%), крім Східного, де частка таких респондентів залишилася приблизно на рівні 9%. Однак на Донбасі все ж простежується її певне, статистично достовірне, зростання – з 1,7% до 7,9%.

Ні з прихильниками продовження АТО в нинішньому форматі, ні тим паче з її противниками не погоджуються повною мірою ті понад 28% громадян, які вважають антитерористичну операцію малорезультативною і підтримують ідею введення замість неї режиму територіальної оборони – для більш ефективної боротьби з російським агресором та антидержавними збройними формуваннями. У Західному регіоні за це ратують 33% опитаних, Центральному – 29,5%, Південному – 15,5%, Східному – 27,9%, зокрема на Донбасі – 12,3%.

Отже, за проведення воєнних дій на Сході в нинішньому чи більш жорсткому форматі виступають щонайменше 59% наших співвітчизників. До цієї цифри вочевидь тяжіє й частка опитаних, котрі погоджуються з думкою, що в донбаського конфлікту, на жаль, немає іншого вирішення, окрім швидких і рішучих воєнних дій (близько 49%). Не погоджуються з нею 30,7%, не визначилися – 20,4%.

Проте з позицією на підтримку воєнних дій різко контрастують відповіді на запитання, чи здатні Збройні сили України ефективно протидіяти армії Російської Федерації в умовах відкритої військової агресії з її боку: так – 24,6%, ні – 53,7%, важко відповісти – 21,7%.

З вимогою введення воєнного стану в Донецькій та Луганській областях погоджуються понад половину мешканців Західного, Центрального та Південного регіонів. Однак на Сході цю вимогу підтримує вдвічі менше респондентів (26,7%), ще менше – мешканців самого Донбасу (11,7%). Більш чи менш категорично її заперечують понад 70% донеччан та луганчан.

Надмірними видаються громадянам здебільшого ті жертви (як серед військових та мирних жителів, так і у сфері економіки регіону), які кладе Україна на олтар перемоги в зоні АТО. Тією чи іншою мірою виправданими вважають їх загалом по вибірці 18,1% опитаних, скоріше та зовсім невиправданими – 66,9% (не визначилися – 15,1%). Приблизно так само

розподілилися й оцінки ефективності заходів української влади щодо запобігання жертвам серед мирного населення Донбасу: цілком та скоріше ефективні – 21,1%, скоріше та зовсім неефективні – 65,5%, важко відповісти – 13,4%. Природно, на Донбасі баланс оцінок згаданих заходів ще гірший: цілком та скоріше ефективні – 12,7%, скоріше та зовсім неефективні – 79,7%, важко відповісти – 7,6%.

На цьому тлі значної популярності набуває ідея започаткування загальнонаціонального діалогу щодо проекту майбутнього держави. Вважають, що Україна потребує його невідкладно, 33,7% опитаних; що потребує, але після залагодження воєнного конфлікту на Сході – 37,8%. Не визначилися та дописали інший варіант відповіді – 15%.

Респондентів також запитували: “Якби це залежало від Вас, яке майбутнє Ви особисто обрали б для Донеччини та Луганщини?”. Відповіді розподілилися так: збереження нинішнього статусу областей України – 58,1%, автономія у складі України – 18,2%, незалежні державні утворення ДНР та ЛНР – 3,5%, незалежна республіка Новоросія – 2,5%, суб’єкти Російської Федерації – 5,3%, інше – 2,2%, важко відповісти – 10,3%. Як і слід було очікувати, на Донбасі помітно більше, ніж загалом по Україні, виявилось респондентів, які висловилися за ДНР та ЛНР (7,9%), незалежну республіку Новоросію (12,7%) і надання цим регіонам статусу суб’єктів Російської Федерації (18,7%). Отже, разом виходить близько 40%. Це надзвичайно тривожний факт, особливо коли врахувати, що опитування проходило на визволених територіях. Можна припустити, що якби воно відбувалося на теренах, контрольованих сепаратистами, то ці відсотки були б ще більші.

Діяльність Президента України, органів державної влади

Рішення та дії новообраного глави держави Петра Порошенка вважають більш чи менш адекватними розвитку ситуації в країні загалом близько 47% респондентів, тією чи іншою мірою неадекватними – 35,5%. Для порівняння: у травні цього року в. о. Президента Олександр Турчинов “отримав” відповідно 26,9% зі знаком “+” і 53% зі знаком “-”.

Найбільшою частка позитивних оцінок рішень та дій Президента України є в Західному регіоні (67,7%). Порівняно менша вона в Центральному і Південному регіонах – 48,1% і 43,7%, відповідно. Та хоч як би там було, в

кожному із цих макрорегіонів позитивні оцінки істотно переважають негативні. Протилежне співвідношення оцінок діяльності глави держави зафіксовано на Сході: позитивні – 33,7%, негативні – 49,5%.

В унісон з думкою якщо не абсолютної, то принаймні відносної більшості громадян України потрапляють зазвичай основні месиджі Президента, які чує суспільство. Про це свідчить співвідношення респондентів, згодних і не згодних з низкою тез із його виступу на військовому параді з нагоди 23-ї річниці Незалежності України:

- Ще ніколи День незалежності не був таким величним, як сьогодні, тепер він став справді всенародним святом
згодні – 49,2%, не згодні – 32,6%;
- Ми довели спроможність захищати нашу Державу
згодні – 55,2%, не згодні – 26,9%;
- Битва за Україну, за Незалежність завершиться для нас успішно – завдяки загальнонаціональній солідарності, помноженій на мужність та героїзм наших воїнів
згодні – 57,5%, не згодні – 15,1%;
- Нав'язана нам битва на Сході України увійде в історію як Вітчизняна війна 2014 року
згодні – 45,8%, не згодні – 22,0%;

***Примітка.** Наведені тези було вміщено в анкеті без зазначення, що їх узято з виступу П. Порошенка.*

Водночас із отриманих даних випливає, що загалом позитивна оцінка діяльності Президента України не стала на заваді критичному оцінюванню опитаними його кадрових призначень (на посади міністрів оборони, закордонних справ, генерального прокурора, голови Національного банку та ін.). Тією чи іншою мірою задоволені цими призначеннями 27,9% респондентів, скоріше та зовсім не задоволені – 42,4% (варіант відповіді “мені це байдуже” обрали 3,6%, “важко відповісти” – 26,2%). Причому лише на Заході кількість задоволених суттєво переважає частку незадоволених – 46,7% і 33,3%, відповідно. В інших регіонах співвідношення тих, хто задоволений і не задоволений кадровими призначеннями Президента, тяжіє до середнього по Україні.

Дії Національного банку України щодо стабілізації курсу гривні більш чи менш позитивно оцінили 17,7% опитаних, негативно – 53,5% (важко відповісти – 25,4%, мені це байдуже – 3,4%). Частки негативних оцінок дій Національного банку при цьому в усіх регіонах перебувають приблизно на рівні середньовибіркового показника.

Неабиякою стурбованістю позначені думки більшості громадян з приводу зростання тарифів на житлово-комунальні послуги. Не бачать у цьому зростанні нічого драматичного лише 4,9% респондентів. Решта відповідей розподілилися так: вважаю це вкрай тяжким, але необхідним заходом – 26,1%; сприймаю зростання тарифів як знущення влади над народом – 39,3%; не знаю, що й думати, мене просто охоплює відчай від такої перспективи – 22,7% (не визначилися – 5,9%, дописали власний варіант відповіді – 1,1%). У регіональному розрізі звертає на себе увагу та обставина, що найбільшою частка опитаних, котрі сприймають підвищення тарифів на житлово-комунальні послуги як знущення влади над народом, виявилася на Сході – понад 45%.

Електоральні наміри громадян

Переважна більшість опитаних (понад 68%) тією чи іншою мірою підтримує рішення Президента про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України та призначення позачергових парламентських виборів. При цьому 38,5% виборців уже твердо вирішили голосувати, ще майже 35% заявляють, що скоріше голосуватимуть, ніж не голосуватимуть (разом понад 73%). Проте рівень очікуваної електоральної активності поки що істотно різниться за регіональною ознакою: якщо на Заході та в Центрі сумарні частки тією чи іншою мірою схильних до участі в голосуванні становлять відповідно 84,9% і 81,2%, то на Півдні та Сході – лише 67,3% і 60,3%.

Якби вибори відбувалися на момент опитування, реальні шанси подолати 5-відсотковий бар'єр мали б шість політичних партій: “Блок Петра Порошенка” – 31,5% активного електорату, що визначився з вибором; “Радикальна партія Олега Ляшка” – 12,7%; “Народний фронт” – 8,1%; ВО “Батьківщина” – 7,9%; “Громадянська позиція” – 6,6%; “Сильна Україна” – 6,3%. Наближалися до прохідного бар'єру такі політичні антагоністи, як Компартія України та “Правий сектор” (4,2% і 4,1%, відповідно), а ще більшою

мірою – ВО “Свобода” та “УДАР” (по 4,6%). Решта партій набрали б усі разом 9,6% голосів. Заявили, що поки не знають, за яку партію голосуватимуть, близько 20% активних виборців (тобто тих, що мають намір голосувати або схиляються до голосування).

Примітка. Оскільки опитування проводилося до реєстрації політичних партій в Центральній виборчій комісії, список останніх формувався за оцінками експертів, які, звичайно, не могли достеменно передбачити, хто насправді піде чи не піде на вибори. Тому до списку потрапили й ті політичні сили, котрі в останній момент відмовилися від участі у виборчих перегонах, наприклад, “УДАР” та Партія регіонів. Зрозуміло, це дещо деформувало отримані дані, але водночас дало й додаткову інформацію для аналізу. Так, очевидно, що з огляду на вельми скромний рейтинг “УДАРу” входження його очільника та інших членів до “Блоку Петра Порошенка” навряд чи щось істотно додасть цьому блоку, а відмова від участі у виборах Партії регіонів узагалі не змінить у передвиборній розстановці сил майже нічого.

Партія “Блок Петра Порошенка” лідирує в усіх регіонах. “Питома вага” її прихильників у загальній чисельності виборців регіону становить: на Заході – 21,8%, у Центрі – 20,8%, на Півдні – 18,9%, на Сході – 17%. Симпатии Радикальної партії Олега Ляшка зосереджені значно більшою мірою в Західному та Центральному регіонах (10,9% та 12%, відповідно), ніж у Південному і Східному (по 4,9%). Менш виразні, але все ж помітні преференції мають на Заході та в Центрі також “Народний фронт”, ВО “Батьківщина”, “Громадянська позиція”, ВО “Свобода”, “Правий сектор”, а ще – об’єднання “Самопоміч”. І навпаки – у Південному та Східному регіонах відносно більшою популярністю користуються “Сильна Україна” та КПУ: першу тут підтримують відповідно 8,3% і 6,8% виборців, другу – 7,2% і 3,4%, тоді як на Заході та в Центрі рівень їхньої підтримки не перевищує 1,2%.